

CİLT 12, SAYI: 2, ŞUBAT 1984

**Türk
sanayicileri
ve
iş adamları
derneği**

görüş

GÖRÜŞ (AYLIK YAYIN) ŞUBAT 1984

Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği
Sahibi ve Sorumlu Neşriyat Müdürü:
Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği
Yönetim Kurulu Başkanı *Ali Koçman*

Yazı İşleri Müdürü:
Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği
Genel Sekreteri *Ertuğrul İhsan Özol*

Adres: Cumhuriyet Cad. Ferah Ap. 233/9
Harbiye - İST.

Telefon : 146 24 12

Görüşteki yazılar, kaynak olarak, TÜSİAD
GÖRÜŞ'ün belirtilmesi koşuluyla izinsiz
kullanılabilir.

Basıldığı Yer: Hedef Matbaacılık Koll. Şti.
Tel: 522 25 77 - 527 36 00

Bu Sayıda

- TÜSİAD'dan Haberler 4
- TÜSİAD Başkanı Ali Koçman'ın Genel Kurulu Açış Konuşması 8
- Japon İhracat Şirketleri 21
- Sanayileşmiş Ülkeler Ekonomik Maratonu 24
- AET'de Bütçe Sorunu 28
- Türk Tarımı ve AET 31

TÜSİAD'dan HABERLER

Genel Kurul Toplantısı:

TÜSİAD Genel Kurul toplantısı 20 Ocak 1984 tarihinde İstanbul'da Etap Marmara Oteli'nde yapıldı. Toplantı Ali Koçman tarafından açılarak üyeler İstiklâl Marşı ile saygı duruşuna davet edildi. Üyelerden Nejat F. Eczacıbaşı Genel Kurul başkanlığına, Ömer Dinçkök ve Ersin Faralyalı ise divan üyeliklerine seçildiler.

TÜSİAD Yönetim Kurulu Başkanı Ali Koçman Genel Kurulu açış konuşmasını yaparak, iç ve dış ekonomik gelişmeler ve dernek çalışmaları hakkında bilgi verdi. Yönetim Kurulu, Yüksek İstişare Konseyi, Denetçiler ve Haysiyet Divanı seçimleri yapıldı.

Toplantıda Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Kaya Erdem ile Maliye ve Gümrük Bakanı Vural Arıkan birer konuşma ya-

parak ekonomik durum hakkında açıklamalarda bulundular ve üyelerin sorularını cevapladılar. Yemeki toplantıya bu yıl şeref konuğu olarak davet edilen, İngiltere'nin Ankara Büyükelçisi Eksellans Mark Russell, Türk - İngiliz Ekonomik İşbirliği hakkında ilgi ile izlenen bir konuşma yaptı. Yeni seçim sonuçları aşağıdadır:

YÖNETİM KURULU

Ali Koçman (Başkan), Rahmi M. Koç (Başkan Yardımcısı), Asım Kocabıyık (Başkan Yardımcısı), Ömer Dinçkök (Muhasip Üye), Nurettin Koçak, Ersin Faralyalı, Oğuz Karahan, Şakir Eczacıbaşı, Osman Boyner, Melih Özakat, E. İhsan Özol (Genel Sekreter)

YÖNETİM KURULU

YEDEK ÜYELERİ

Emre Gönensay, Kaya Turgut, Halûk Öz-saruhan, Mehmet Huntürk, Necmettin Gökçe.

YÜKSEK İSTİŞARE KONSEYİ

Vehbi Koç, (Onursal Başkan)

Nejat F. Eczacıbaşı, Şinasi Ertan, Ş. Şa-

hap Kocatopçu, Sakıp Sabancı, Can Kıraç, Eli Acıman, Necati Akçağlılar, Öner Akgerman, Haydar Akın, Rüştü Akın, Cabi Akman, Hulki Alisbah, Hüseyin Bayraktar, Fuat Bezmen, Feyyaz Berker, Dinç Bilgin, İbrahim Bodur, Cem Boyner, Fred Burla, Mücahit Büktaş, Üstün Çevik, Rasin Demirsoy, Şerif Egeli, Ünver Eğrikavuk, Tevfik Ercan, İhsan Erez, Bahri Ersöz, İ. Şevki Figen, Üzeyir Garih, Nurullah Gezgin, Necmettin Gökçe, Nihat Gökyiğit, Emre Gönensay, Erdoğan Gönül, Şadi Gücüm, Burhan Günergün, Kemal Haraççı, Mehmet Huntürk, Kemal Ilıcak, Jak Kamhi, İnan Kıraç, Halis Komili, Nuh Kuşçulu, Ali Mansur, Halit Narin, Ali Nizamoğlu, Talât Orhon, Ergün Özakat, İsmail Özdoğuran, Halûk Özsaruhan, Raşit Özsaruhan, Ahmet Özköseoğlu, Güler Sabancı, Kâmuran Sertel, Ertuğrul Soysal, Mehmet Şuhubi, Fatih Tanalay, Sabri Tanık, Ziya Tansu, Şarık Tara, T. Güngör Uras, Sabri Ülker, Ferdi Vardarman, Memduh Yaşa, Selçuk Yaşar, Mehmet Yazar.

(Yüksek İstişare Konseyinde görev bölümü ilk toplantıda yapılacaktır.)

DENETLEME KURULU

Ahmet Binbir, Demir Karamancı, Altan Sağanak.

DENETLEME KURULU YEDEK ÜYELERİ

İnan Kıracı, Üzeyir Garih, Ali Mansur.

HAYSİYET DİVANI

Hulki Alisbah, Raşit Özсарuhan, Nihat Gök-yiğit.

HAYSİYET DİVANI YEDEK ÜYELERİ

Kemal Haraççı, Hulusi Çetinoğlu, Ziya Tan-su.

TÜSİAD Yönetim Kurulu Başkanı Ali Koçman'ın Genel Kurulu Açış Konuşması

Değerli Arkadaşlarım,

Tekrar hoşgeldiniz der, hepinizi saygılarla selâmlarım.

Genel Kurul toplantımız münasebetiyle bir yıldan buyana dünyada ve özellikle ülkemizde cereyan eden ekonomik olayların kısa bir değerlendirmesini ve temel görüşlerimizi ifade etmek istiyorum.

Türkiye ekonomik olaylara giderek uluslararası açıdan bakma alışkanlığını kazanmaktadır. Bunu çok olumlu bir gelişme olarak kıymetlendiriyoruz. Zira, kapalı bir

ekonominin kapalı bir ekonomik düzen içerisinde gelişmesi ve uluslararası ekonomik olaylardan ciddi şekilde etkilenmesine rağmen bunu dahi kendi eksenini etrafında ölçmekte ısrar etmesi çağdaş değer ölçülerinden daima uzak kalmasına yol açmıştır. Ülkemiz meselelere dünya standartlarını kullanarak bakar hale geldikçe karmaşık sorunlar daha fazla gündeme gelmekte ve fakat bunların çözüm yolları da daha ciddi şekilde aranır olmaktadır.

Türk kamu oyu ekonomik meseleleri Cumhuriyet döneminde eşi görülmemiş bir ciddiyetle tartışmakta, konu sadece ekonomiye taraf olanların değil, sokaktaki sade vatandaşın dahi yakından ilgilendiği boyutlar kazanmaktadır.

Ekonomiyi ülkenin bir numaralı sorunu olarak gören bir toplum, tüm dar boğazlara rağmen çözümler bulabilmenin de arayışı içersine girmiş demektir. Bu nedenle, zaman zaman bir kavram kargaşası halinde gözükken ekonomik tartışmaların sonuçta memleketimize büyük yararlar sağlayacağına olan inancımızı bu vesileyle vurgulamak isterim.

Değerli Arkadaşlarım,

1983 yılında uluslararası alanda gözlenen en önemli gelişme, Amerikan ekonomisinin kriz dönemini atlatarak yeniden istikrarlı bir büyüme göstermeye başlamasıdır.

200 milyar Dolara yaklaşacağı ifade edilen bütçe açığına rağmen Amerikan Doları dünya borsalarında sür'atli tırmanışını devam ettirmektedir. Ticaret hadlerinin aynı gelişmeyi göstermemesi fakat doların tırmanışı başta sanayileşmiş ülkeleri ve özellikle kalkınma halindeki ekonomileri fevkalâde tedirgin etmektedir.

Japonya'nın kendine özgü, ihracatı hedef alan ekonomik yapısının dinamizmini muhafaza etmesine rağmen askerî alandaki cüz'î harcamalarının giderek artması gerektiği Amerika tarafından istenmekte ve bu talep Japon ekonomisi için ilerki yıllarda bir sorun olabileceği intibahını vermektedir.

Avrupa ülkeleri AET bünyesi içerisinde idarî ve ekonomik zorluklar yüzünden kesin dayanışmayı sağlayamamanın sıkıntılarını çekerken doların tırmanışı karşısında da endişelerini açıkça ifade etmekten geri kalmıyorlar. Avrupa'da sosyalist hükümet-

lerce yönetilen ülkeler enflasyonist baskıyı daha fazla hisseder bir yapıda çalışmaya devam ediyorlar. İşsizlik sorunu ve sosyal harcamaların giderek artışlar göstermesi buna mukabil kaynak rezervlerinin tükenme noktasına gelmesi bu ülkelerde enflasyonist baskının artmasına sebep olan en önemli neden olarak gözükmektedir.

İhracat rakamlarında meydana gelen duraklamalar, pazarlarını daha fazla rekabet kavgasını gerektiren bir görünüm arz etmesi Avrupalı işadamlarının devamlı bir darboğaz ekonomisi yaşamalarına yol açmaktadır.

AET'nin Türkiye ile olan ilişkilerini siyasal tercihlerin olduğu kadar Avrupa'nın içerisinde bulunduğu bu ekonomik durumu da etkilemekte olduğu kanaatini taşıyoruz.

Ankara anlaşmasının üzerinden çeyrek asra yakın bir süre geçmiş olmasına rağmen ve Türkiye'nin nihai entegrasyon konusunda açık niyetini defalarca ortaya koymuş olmasına rağmen ikili ilişkilerin beklenen sür'atte geliştiğini söylemek mümkün değildir.

Ancak, Türkiye'nin dört yıldan beri uygulamaya çalıştığı ve 6 Kasım seçimlerinden

sonra genel tasvibe mazhar olan ekonomik modelin, zamanlama ne olursa olsun, AET ile nihai bütünleşme sözkonusu olduğunda buna yardımcı olacak benzer standartlar yaratmak bakımından beklenmedik kolaylıklar yaratabileceğini ifade etmek isterim.

Değerli Arkadaşlarım,

Türkiye 24 Ocak kararlarını bir tercih olarak değil, zorunlu bir karar olarak almıştır. İkinci Dünya Harbi'nden bu yana dünyada ceryan etmiş olan en önemli ekonomik hadise, petrol krizinin meydana gelmesidir. Türkiye bu krizden en fazla etkilenmiş olan ülkelerden birisidir ve bu patlamanın küllerini halâ üzerinde hissetmektedir.

Dış tediyeler bilânçosunu dengeleme sorunu Türkiye'nin bir numaralı ekonomik sorunu olmaya devam etmekte ve ülke yöneticilerini özellikle bu sorun üzerinde durmaya mecbur kılmaktadır. Sıkıntılarımızı bu bir numaralı sorunun süzgecinden geçirerek değerlendirmeye mecburuz. Aksini savunan bir alternatif tartışması bu sorunu gözardı etmek şansına sahip değildir.

Değerli Arkadaşlarım,

Ekonomiyi yaratan işadamları olarak firma bazında çektiğimiz sıkıntıların makro seviyede zorunlu bir nedenden ileri geldiğini görebildiğimiz oranda bu sıkıntıları hafifletici yeni arayışlar içerisinde çaba sarfetmemiz gerekmektedir.

Serbest piyasa ekonomisinin tüm sorumluluğu müteşebbisin omuzlarına yüklenmiştir. Bu sorumluluk duygusu onun yaratıcı gücüne ve ekonomide değer yaratma başarısına bağlıdır.

Yıllardır savunduğumuz liberal bir ekonomik yapının emekleme döneminde dahi hiç de alışık olmadığımız gerçekleri önümüze getirmesini doğal karşılamaya çalışacağız. Savunduğumuz düzen ile önümüze gelen düzen arasında benzerlikler varsa ve fakat bu düzen realize olduğunda kişisel menfaatlerimizle çatışıyorsa buna ayak uydurabilme ve fikriyat bakımından özveri ile karşılama olgunluğunu göstereceğiz. Farklılıklar arz ediyorsa ve haksız aksamalara yol açıyorsa ne pahasına olursa olsun tenkitlerimizi yapmaya devam edeceğiz.

Hükümetin kuruluşundan bugüne kadar geçen süre içerisinde zaman bakımından

alışık olmadığımız bir sür'atle aldığı kararların eleştirisi süzgeçinden geçirilmesi ve temel prensiplerine aynen katılmamıza rağmen detaylarda tartışmaların sürdürülmesi kanaatimizce, kararların yerleşmesine yardımcı olmak bakımından kaçınılmazdır. Model, ekonomide yaratıcı güç olarak işadamlarını esas almışsa modeli savunanlar ile işadamlarının görüşleri arasında temel farklılıklar bulunması düşünülemez. Bu nedenle, modelin uygulayıcıları ile müteşebbis arasındaki diyalogun önemi her dönemden daha fazla hayatiyet taşır. Bu önemin özellikle hükümet açısından dikkate alınmasını hassasiyetle temenni ediyoruz.

Uygulamalar ve alınacak sonuçlar açısından hükümet icraatına mutlaka bir süre tanınması kaçınılmazdır.

Sektörler arasında tercih farklılıkları tartışmalara yol açmaya devam edecektir.

İhracata ağırlık verme zorunluluğunu hepimiz biliyor ve kabul ediyoruz. Ancak, ihracata dayalı modelin konjonktürel nedenlerle darboğazlara girmesi halinde ekonomide yapılması icap edecek makas değişikliklerinin genel yapıya altüst edecek boyutlara varmaması için hükümetimizin tedbirli

hareket etmesi gerektiğini hatırlatmak ihtiyacını duyuyoruz.

Alınan radikal kararların bürokrasi primadinin tabanına ininceye kadar geçen sürede yıpranmamasına özen gösterilmelidir. İthalatta cömert başlayan fukara bitiren bir kısa dönem yaşama endişemiz, döviz kaynaklarımızın çok hassas olan dengesinden ileri gelmektedir.

Millî sanayii, gelişen ekonomik koşullar nedeniyle gözden geçirmek ihtiyacı ne kadar doğru bir yaklaşımsa kendi kaderine terk edilmelidir, zihniyeti de o derecede sakin ve değerlendirmeye olur. Uygulama ve kararların firma bazında farklılıklar yaratacak nitelikte olmaması lâzımdır. Varsa gözden geçirilmelidir.

Sanayi kesiminin sıkıntılarını kaderine terk edilmiş bir açıdan görmeye kimsenin gücü yetmez.

Sanayileşme hamlesini tarih içinde yaşamış ve sona ermiş bir dönem olarak görme eğilimlerini tartışmasız reddederiz.

Ne pahasına olursa olsun bir sanayi toplumu olma çabaları her ülke için hedeftir ve Türkiye pek çok ülke ile mukayese edildiğinde bu hedefe ulaşabilme gayretleri

açısından çok kısa bir sürede mucize denilecek başarılar göstermiş bir ülkedir.

Sanayileşme çabaları ekonomilerin sıhhati ile yakından ilgili bulunuyor. Sanayileşmiş ülkelerde dahi duraklamalar ve kriz dönemleri yaşanıyor. Türkiye'nin sanayileşme çabalarını bir geçiş döneminin yeni arayışları içerisinde değerlendirecek olursak, subjektif katılıkların hiç yarar sağlamadığı bir ortamdan ekonominin bütün olanaklarının değerlendirileceği bir ekonomik senteze kolaylıkla varmış oluruz.

Değerli Arkadaşlarım,

Bazı gerçekleri ifade etmek, kamuoyuna sunmak ve tartışmak TÜSİAD'ın ana felsefesinin bir gereği olma vasfını muhafaza ediyor. Bunun hudutlarını sizler tayin edersiniz.

Bugüne kadar görüşlerin tartışmaya açılmasındaki liberal yaklaşım, kamuoyunda aynı fikri paylaşmayan kesimlerce dahi takdirle karşılanmıştır.

Değerli Arkadaşlarım,

Model olarak serbest piyasa ekonomisini yerleştirme ve uygulama çabalarını Türkiye'ye benzer ülkelerin aldığı sonuçlara ba-

karak başarısızlıkla sonuçlanacağı varsayımlarına katılmadığımızı ifade etmek isterim.

Her ülke kendi yapısal özellikleri içerisinde değerlendirilmeli, ve benzerlikler arz eden sorunlar var ise bunlar yine bu ülkenin kendi karakteristik yapısı içerisinde çözümlenmelidir.

Brezilya veya Arjantin deneyimleri dikkate alındığında, açıkça ifade ediyorum, o ülkelerdeki müteşebbisin sonuç almada ne derecede gayret sarfettiği kendi meselesi olmakla beraber dikkate alınması gereken önemli bir faktördür.

«Kalkınma halinde olan ülkelerde özel sektörün başarısı daima tartışmalı sonuçlar verir ve bu nedenle devlet ağırlıklı bir modelin uygulanması kaçınılmazdır» peşin hükmünü reddederiz.

Ancak, bunu söylerken bu düşüncüyü yanlış çıkartacak bir sonuç alma gayreti içerisinde tarihî bir sorumluluk taşıdığımızı da altını çizerek bir kere daha ifade etmek ihtiyacını duyuyoruz.

Kanaatimizce, günümüzde devletin gücü hastanelerdeki yatak sayısı, okullardaki eğitim düzeni, sür'atli işleyen bir adalet

mekanizmasıdır. Devletin gücü barajdır, yoldur, sudur, elektriktir.

Devletin gücü polistir, jandarmadır. Devletin gücü köprüdür, alt yapı tesisleridir. Devletin gücünü kıt kaynaklara rağmen burarlardan alıp üstelik zarar etmek pahasına yüzde yüz ticarî faaliyette bulunan sahalarla aktarırsak geri kalmış bir ekonominin ağır kaynak sorunlarını artar şekilde hisderek yaşamağa devam ederiz.

İşadamlı, ticarî ve sanayii faaliyetlerin tümünü yerine getirecek şekilde organize olmalı, çalışmalı ve bunu başarmalıdır.

İşte, bu fonksiyonunu yerine getirirken ülke ekonomisine katkı açısından taşıdığı sorumluluğu kişisel nedenlerle erteleyemez. Güçlü bir devletin vatandaşı olma özlemi hepimizin hakkıdır. Ekonomiye katkı açısından olağanüstü şartlarda olağanüstü başarılar gösterebilmemizi bizden beklemesi de o devletin hakkıdır.

Hür teşebbüsün irili ufaklı milyonlarca temsilcisi ekonomik sorumluluğunun bilinci ve Cumhuriyete olan tartışmasız bağlılığının inancı içerisinde ekonomik bakımdan olumlu sonuçlar alabilmek için üretim mücadelesini sürdürmeye devam edecektir.

Değerli Arkadaşlarım,

1983 yılı içerisinde derneğimizin her türlü faaliyetleri sizlerin çok kıymetli maddî ve manevî desteklerinizle süregelmıştır.

Geçen yıl Genel Kurul'da yaptığım konuşmada bir bilgi işlem merkezi kurma teşebbüsümüzden söz etmiştim. Ağustos ayından buyana bu merkez kurulmuş ve faaliyetlerine başlamış bulunmaktadır. Şu anda 700 kûsur maddeyi kapsayan bir veri bankasını sizlerin istifadesine arz ediyoruz.

Son 20 yılın çeşitli ekonomik göstergelerini istediğiniz anda TÜSİAD merkezinden sağlayabilirsiniz. Bu bilgilerin neler olabileceğini bir broşür halinde sizlere takdim ettik.

Bu yılın ortalarında en az hata ile gerçekleştirmeye çalıştığımız bir TÜSİAD tahmin modelini ilerki yıllara dönük projeksiyon ve ekonomik beklentilerle birlikte kamuoyuna sunmak çabası içersindeyiz.

Bütün faaliyetlerin gerçekleşmesinde başta Genel Sekreter olmak üzere TÜSİAD çalışanlarının gösterdikleri gayret her türlü övgüye layıktır. Kendilerine şahsen teşekkür etmeyi bir borç bilirim. Ayrıca, Yönetim Kurulu arkadaşlarımin desteğini şükranla karşılıyorum.

Değerli Arkadaşlarım,

Türk işadamlarının ekonomik alanda olduğu kadar ülkenin her çeşit meseleleri karşısındaki yaklaşımı ve kamuoyundaki yeri geçmiş yıllardan daha büyük bir dikkatle izlenmektedir.

Türk işadamları, artık ülkenin sadece sosyal ve ekonomik alanlarında faaliyet gösteren bir kişi değil, kültürel hayatımızın, millî eğitimin, vakıflaşmanın, spor ve gençlik faaliyetlerinin en etken ve yaratıcı gücü olma vasfını da taşımaktadır.

Memleketimize ve milletimize olan bağlılığımız çabalarımızda bize kıvanç veren tek dayanağımızdır.

Yakın tarihimizde herşeyin bittiğini zannettiğimiz anlarda dahi bu memlekete olan bağlılığımızı ve ileriye dönük ümitlerimizi hiç kaybetmedik. Bu ümit ve bağlılık Türk işadamlarının yaratıcı gücü ile birleştiğinde daha müreffeh bir ülke yapısına kavuşmamız kaçınılmaz olacaktır.

Bu inancın teminatı olan sizleri bir kere daha selâmlamaktan onur duyuyorum.

Teşekkür ederim.

Japon İhracat Şirketleri (Sogo Shosha)

Kelime manası ile genel ticaret şirketleri olan Sogo Shosha'lar grubunda 15 şirket vardır ve bunlar halen 80.000 kişi çalıştırarak 20 bin'den fazla malın ticaretini yapmaktadırlar.

1968 yıllarında Japonya dünya ticaretine açıldığı zaman özel şirketler dünya ticareti koşullarından habersizdiler. 1890'larda Japon pamuk sanayiinin gelişmesi hem ürün satışı, hem de girdi temini bakımından genel ticaret şirketlerinin uzmanlaşmasını zorunlu kılmıştır. 1874'lerde dış ticaretin yüzde 1'ini yapan bu şirketler 1918'de yüzde 80 (1987 yüzde 77) oranına erişmişlerdir. Bu şirketlerin en belirgin vasfı çok küçük komisyonlarla büyük ticaret hacmini yürütmeleridir. En büyük 9 şirketin cirosu 1980'de 334 milyar doları geçmekte olup halen şu konularda çalışmaktadırlar.

1) Dış ticarete aracılık, sadece Japonya değil diğer ülkeler içinde bu aracılık ya-

pılmaktadır. Japonya'ya mal satmak için bu şirketlerle ilişki kurulması yararlıdır.

2) Uluslararası dağıtım işleri.

3) İç ve dış proje hazırlamak ve uygulamak.

4) Her türlü finansman işleri(nakit, kredi, hisse, tahvil, garanti)

5) Yatırım, yönetim, pazarlama işleri.

6) Yerli ve yabancı ortak yatırımlar.

7) İç ve dış hammadde tedarik işleri.

8) Yerli ve uluslararası inşaat işleri.

9) Piyasa bilgisi sağlamak.

Bu şirketlerle ilgili Tokyo'daki Bilgi İşlem Merkezi 77 ülkede 187 terminalle ilişki halindedir. 3500 adet özel bilgisayar ilişkili özel hatlara sahiptir. Tokyo - New-York özel 11 hat, Londra ile 6 hat vardır. Her gün 50 - 70.000 mesaj iletilmektedir.

10) Araştırma işleri: Piyasa talep araştırmaları yapılabilirlik çalışmaları.

11) Planlama işleri: her madde için dünya ticaret planlaması yapılması.

12) Nakliyat işleri: Zaman ve gider yönünden ekonomik hatların saptanması lojistik işleri.

13) Pazarlama.

14) İç piyasa çalışmaları:

- Japonya'ya doğal gaz getirilmesi ve dağıtımı
- Japon firmalarına dış finanın sağlanması.
- Gıda üretim ve dağıtımı.

Yurt dışı çalışmalara örnekler:

- Japon tekniği ile Kanada'da kâğıt fabrikası kurulması
- Cezayir'de çimento fabrikası kurulması
- Bengladeş'te baraj inşası
- İran'da telekominikasyon hizmetleri.

Japon ihracat şirketleri Japon ekonomisinin gelişme süreci içinde doğal bir gelişme göstermişler ve serbest piyasanın gereksinimleri doğrultusunda bugünkü yerlerini almışlardır. Sogo Shosha'lar piyasada büyük olmanın avantajlarından tedricen yararlanmışlar ve küçük şirketleri zorlamadan ziyade menfaat ilişkileri nedeniyle Sogo Shoshalarla sürekli işbirliği yapmışlardır.

Japonya ile ilişkisi olmayan işler şirketlerin programında her geçen gün daha da büyümektedir. Örneğin Filipin'de bir gübre fabrikasını yapan Japon şirketi grubunda İspanya ve Filipin şirketleri görev almışlardır. Bu şirketler uluslararası beceri isteyen işler dolayısıyla ilgili ülkede o ülkenin yöneticilerini artan bir oranda kullanıyorlar.

Sanayileşmiş Ülkeler Ekonomik Maratonu

Belli başlı bazı sanayileşmiş ülkelerin son 40 - 45 yıldaki ekonomik performanslarını bir derecelendirmeye tabi tutulursa,

— ABD'nin başlangıçtan beri maratonun tartışmasız lideri olduğunu,

— İsviçre, Batı Almanya ve Fransa üçlüsünün diğerlerini geçtiğini,

— 1938 ile 1955 arasında maratonu geriden takib eden iki ülkenin —Japonya ve Avusturya— son 10 yıldaki önemli başarıları ile tempolarını hızlandırdıklarını, İsviçre-Batı Almanya-Fransa üçlüsünü zorladıklarını görüyoruz. İngiltere 1955'e kadar maratonda iyi bir pozisyon korurken şimdi yarışın gerisinde kalmıştır.

Aşağıda bazı ülkeler için satın alma gücü paritesi esas alınarak hesaplanan kişi başına yurtiçi gelir mukayesesi verilmiştir. (Avusturya'nın 1973'deki kişi başına yurtiçi geliri 100 kabul edilmiştir).

YURTIÇI GELİRLERDEKİ GELİŞMELER

	1938	1955	1973	1982	1938 - 1982 Yıllık % Artış
Japonya	28	25	103	129	3.6
Avusturya	32	44	100	124	3.2
Fransa	37	52	113	134	3.0
Batı Almanya	47	57	116	135	2.5
İsviçre	57	79	132	163	2.0
ABD	60	104	153	163	2.3
İngiltere	53	69	105	110	1.7
AET	41	55	105	120	2.4
OECD	42	64	115	128	2.6

Şimdi olduğu gibi 1938'lerde de dünyanın en zengin ülkesi ABD bu yıllarda Avusturya'dan yüzde 90 daha fazla kişi başına geliren sahipken bu oran 1982'de yüzde 32'ye kadar düşmüştür. Bu Avusturya'nın önemli bir başarısıdır. 1955'de Avusturya'nın oldukça önünde olan İngiltere'nin kişi başına geliri şimdi Avusturya'dan yüzde 12 daha az.

Avusturya'nın başarısı nereden kaynaklanıyor? Avusturya'nın toplam OECD ihracatı içindeki payı 1974'den bu yana sadece yüzde 4'lük bir artış göstermiştir:

Dolayısıyla ihracat artışı bu ülkenin yüksek ekonomik performansını açıklamada yetersizdir. Ancak dikkati çeken bir nokta şu: Sanayi malları ihracatında Avusturya'nın piyasa payı yüzde 15 artarken, yüksek teknoloji gerektiren mal ihracı yüzde 30'luk bir artış göstermiştir. Avusturya ve Japonya'nın yüksek teknoloji gerektiren mal ihracında önemli pazar payları elde ettikleri görülüyor. Nitekim meselâ 1973 - 82 arasında toplam OECD ihracatında Japonya'nın payı yüzde 30 artış gösterirken yüksek teknoloji gerektiren mal ihracında bu oran yüzde 56 gibi yüksek

bir rakama ulaşmıştır. Hızlı büyüme ihracatın bu niteliğine kısmen bağlanabilir.

Bazı kritikler Avusturya'nın 1973 sonrası başarısını yüksek bütçe açıklarına ve yüksek dış borçlanmaya bağlıyorlar. Ancak şunu belirtmek gerekir ki, bütçe açıkları makro dengeleri bozmadığı, fiyat istikrarına zarar vermediği, tasarrufları olumsuz etkilemediği ve ödemeler dengesini bozmadığı sürece olumlu değerlendirilebilir.

AET'de Bütçe Sorunu

Geçen aylarda Atina'da yapılan AET toplantısı gündemdeki bazı önemli sorunları yine çözümsüz bıraktı. Tarım destekleme harcamalarının sınırlandırılması uzun süredir AET'de sorun yaratmaktadır. Ayrıca 1984'de AET Bütçe kaynaklarının öngörülen bazı harcamaları karşılayamayacağı görülüyor.

1970'den buyana harcamalar gümrük vergisi ve katma değer vergi gelirleri gibi kaynaklardan karşılanmaktadır. 1983'de 13 milyar sterlinlik orijinal bütçe ile 1.21 milyar sterlinlik ek bütçenin tümü tüketilmiş, bu harcamaların üçte ikisi sadece tarım destekleme harcamalarına gitmiştir. Ayrıca 230 milyon sterlinlik bir ihracat subvansiyonu ödemesi geciktirilmiş, kötü hava şartları 1983 tarımsal üretimini olumsuz etkileyince de öngörülen tarımsal ödemelerin sadece bir kısmı yapılabilemiştir.

1984 tarımsal harcamaları 1983'e göre ancak yüzde 4.4 oranında bir artış ve 9.4 milyar sterlin ile sınırlandırılıyor. Böyle bir sınırlandırma zorunludur. Zira mevcut kaynaklar yılın ilk altı ayı giderlerine yetebiliyor.

Mali sıkıntılar nedeniyle araştırma ve geliştirme, bölgesel ve sosyal amaçlı harcamaların arttırılması mümkün olmamakta, altyapının güçlendirilmesi yeni kaynaklar bulunmadığı sürece ertelenme durumundadır. İngiltere tarımsal harcamaların sınırlandırılması ve İngiltere'nin katkı oranı yeniden gözden geçirilmedikçe, bütçe kaynaklarını arttırıcı kararlara katılmayacaklarını belirtiyorlar. Gerçekten, harcamaların üçte ikisinin tarım desteklemeye gitmesi, İngiltere'yi AET bütçesine net katkı açısından Almanya'dan sonra ikinci ülke durumuna getirmiştir. Buna karşın 10 AET ülkesi içinde İngiltere kişi başına gelir açısından altıncı durumdadır. Buna karşılık, Danimarka ve Hollanda gibi daha yüksek kişi başına gelire sahip ülkeler topluluk bütçesinden net gelir sağlamaktadırlar. Bu sebeple İngilizler topluluk üyesi ülkelerin yaptıkları katkı ile gelir (re-

fah) düzeyleri arasında bir orantısızlık olduğunu ileri sürüyorlar.

Sorunu Türkiye'nin gelecekte AET'ye muhtemel tam üyeliği açısından ele alırsak; Türkiye muhtemelen bütçeden Ortak Tarım politikası yolu ile net gelir sağlayacak ülkeler arasındadır. Bu itibarla uzun bir müddettir AET içi tartışmaların gündemini işgal eden tarım politikası sorunları Türkiye açısından potansiyel bir önem taşımaktadır.

Türk Tarımı ve AET

Türkiye'de tarımsal üretim halen, AET ülkelerindeki toplam tarımsal üretime oranla önemli bir büyüklük teşkil etmektedir.

Aşağıda bazı tarımsal ürünlerde Türkiye'nin toplam AET üretimi ile karşılaştırılması yer almaktadır.

Türkiye/AET (%)

Toplam tahıl üretimi	20.8
Buğday	31.4
Tütün	57.3
Pamuk	138.2

Görüldüğü gibi Türkiye'deki toplam tahıl üretimi toplam AET üretiminin yaklaşık beşte birine, buğday üretimi üçte birine ulaşmakta, pamuk da ise tüm AET toplamından üçte bir oranında daha fazla üretim gerçekleştirilmektedir.

Dolayısıyla Türkiye bugün AET'ye katıldığı takdirde AET toplam nüfusu % 17 kadar artmış olacak, buna karşın Türkiye toplam AET tarımsal üretimine daha yüksek oranda bir katkı sağlayacaktır. Dolayısıyla kişi başına tarımsal ürün miktarı önemli bir artış gösterecektir.